

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/6--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Sh.T.Mavlonova	
Inklyuziv ta'lim o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik-psixologik, ijtimoiy xususiyatlari	214
Z.M.Xursanova	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirish mazmuni	219
A.B.Mirzayev	
Effective ways to use the task-based approach in foreign language courses	223
Sh.A.Pakirdinova	
Blended learning texnologiyasining nazariy asoslari va uning ta'lim jarayonida ahamiyati	226
Sh.A.Pakirdinova	
Comparative analysis of online and traditional classroom learning	231
M.M.Umaralieva	
Fostering autonomy and engagement in higher education: self-regulated learning with multimedia tools	235
Z.N.Usmonov	
Maktabgacha tarbiya muassasalaridagi bolalar jismoniy tarbiyasi	239
A.T.Akbarov	
Turli maktab yoshidagi o'quvchilar organizmining funksional holatini o'ziga xos xususiyatlari	246
U.K.Rahmonov	
Musiq madaniyat darslarini olib borishda ta'lim beruvchining o'rni	252
U.K.Rahmonov	
Musiq darslarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda loyiha texnologiyasini ahamiyati	256
V.Abdurakhmanov	
"The challenges of teaching english to international students"	261
D.Y.Irmatov	
Tarbiyachining kasbiy nazari va kasbiy amaliy tayorgarligi mazmuni monitoringi va maktabgacha ta'lim yoshidagilar "Ontogonez"ga mansub bilimlar	265
Н.Соби́ров, О.А.Акбаров, Э.Ф.Гиздулин	
Инновационная педагогическая деятельность	269

IQTISODIYOT

M.O.Baltabayeva, K.N.Raximova, M.K.Axmadaliyeva	
Ayollarning iqtisodiy mustaqilligi oilaning yaxshi yashashiga qo'shgan hissasi	273
K.N.Raximova, M.O.Baltabayeva, M.K.Axmadaliyeva	
Yashil iqtisodiyot fanida yashil iqtisodiyotga o'tish dolzarbligi va konseptual asoslari	276

FALSAFA

N.M.Axmadiyev	
Ijtimoiy rivojlanish va yoshlarni dunyoqarashida manfaatlar to'qnashuvi	281
I.Toirov	
Milliy davlatchilik asoslarini mustaxkamlash va fuqarolik jamiyati barpo etishning falsafiy jihatlar	284
I.A.Nurmatova	
Jamiyat ma'naviy muhitida oila institutining roli	289

SIYOSAT

B.P.Zokirov	
Jinoiy aktivlarni qaytarish bo'yicha universal va mintaqaviy xalqaro-huquqiy asoslari	293
S.M.Xoliqov	
Davlatning mudofaa qobiliyatining huquqiy asoslari	301
B.P.Zokirov	
Xorijiy ilg'or tajribalar jinoiy aktivlarni qaytarish mexanizmlarini rivojlantirishning muhim omil sifatida	304
S.M.Xoliqov	
Milliy xavfsizlikni ta'minlashda parlament quyi palatasi faoliyatidagi muammolar	314

UO'K: 331.45

**AYOLLARNING IQTISODIY MUSTAQILLIGI OILANING YAXSHI YASHASHIGA
QO'SHGAN HISSASI****ЭКОНОМИЧЕСКАЯ НЕЗАВИСИМОСТЬ ЖЕНЩИН ВКЛАД В ЛУЧШУЮ ЖИЗНЬ
СЕМЬИ****THE ECONOMIC INDEPENDENCE OF WOMEN IS THE CONTRIBUTION OF THE
FAMILY TO LIVING WELL****Baltabayeva Maloxat Ortiqaliyevna¹** ¹Farg'ona davlat universiteti, o'qituvchi**Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi²** ²Farg'ona davlat universiteti o'qituvchi**Axmadaliyeva Mohigul Kadirovna³** ³Farg'ona davlat universiteti o'qituvchi**Annotatsiya**

Maqolada ayollarning davlat ijtimoiy hayotidagi ahamiyati, uning mexnati oiladagi muhitga ijobiy ta'siri haqida etkazishga harakat qilindi. Ushbu masala, ayollarning bandligini ta'minlash borasidagi muammolar, jamiyatga foydaliligi, oilada o'z vazifasini bajarishdagi muammolari, farzand tarbiyasida ona va ota vazifasi tengligi. Shu maqsadda Respublikamiz hukumati yuzasidan bir qancha qarorlar qabul qilingan, ularning bajarilishini ta'minlashda amalga oshirilgan ishlar borasida so'z yuritiladi.

Аннотация

В статье была сделана попытка рассказать о роли женщины в общественной жизни государства, о положительном влиянии ее коктейля на окружающую среду в семье. Этот вопрос касается проблем обеспечения занятости женщин, их полезности для общества, их проблем с выполнением своих обязанностей в семье, равенства обязанностей матери и отца в воспитании детей. С этой целью правительством нашей республики был принят ряд решений, говорится о проделанной работе по обеспечению их выполнения.

Abstract

The article tried to convey about the role of women in public social life, about the positive impact of her cocktail on the environment in the family. This issue, the problems of ensuring employment of women, the usefulness to society, the problems of fulfilling their role in the family, the equality of the duties of mother and father in the upbringing of children. To this end, a number of decisions have been made by the Government of the Republic, speaking about the work carried out in ensuring their implementation.

Kalit so'zlar: Ayollar daftari, bandlik, ishsizlik, tadbirkorlik, xotin-qizlar, ijtimoiy himoya, karyera, farovonlik**Ключевые слова:** женская тетрадь, занятость, безработица, предпринимательство, женщины, социальная защита, карьера, благосостояние.**Key words:** women's notebook, Employment, Unemployment, entrepreneurship, women, Social Protection, career, welfare**KIRISH**

Ayollarning iqtisodiy mustaqilligi oilaning yaxshi yashashiga katta hissa qo'shadi. Ularning iqtisodiy imkoniyatlari oshgani sayin, oilaning farovonligi ham yuksaladi. Ayollar o'z karyeralarida muvaffaqiyat qozonishlari va moliyaviy jihatdan mustaqil bo'lishlari oila a'zolarining hayot sifatini yaxshilaydi. Bu jarayon, shuningdek, bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. "Ayollar bandligi – oila farovonligi" degan maqol, ayollarning iqtisodiy mustaqilligi va bandligi, shuningdek, oila farovonligini ta'minlash o'rtasidagi muhim aloqa haqida fikr yuritadi. Bu yerda ayollarning iqtisodiy imkoniyatlari oshsa, ularning va oilalarining farovonligi ham yaxshilanadi, degan ma'noda. Ayollar ishga kirishib, o'zlari va oilalari uchun yanada yaxshi

shart-sharoitlar yaratish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu, o'z navbatida, jamiyatning barqaror rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Oiladagi erkakning daromadiga munosib hissa qo'shib farzandlarning bilimga, ko'nikmalariga, oiladagi infratuzilmani yaratish uchun sarflashga yordam beradi.

Shuningdek, ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy roli, ularni qo'llab-quvvatlash zarurligini ham ta'kidlaydi. Ayollar bandligi, ta'lim va professionallashtirishga erishish orqali ularning o'z-o'zini ta'minlash imkoniyatlarini oshiradi va bu o'z navbatida oila va jamiyatning umumiy farovonligini oshiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adam Smit (1723-1790) — keng ko'lamda iqtisodiyotning asoschisi va klassik iqtisodiy nazariyaning muhim vakili sifatida tanilgan iqtisodchi. U shotlandiyalik iqtisodchi, falsafachi va yozuvchi bo'lib, uning eng mashhur asari "Xalqlar boyligi" (The Wealth of Nations) 1776 yilda nashr etilgan. Ushbu asar iqtisodiyot, savdo va mehnat taqsimoti haqidagi fikrlarni o'z ichiga oladi. Smit mehnat taqsimoti samaradorlikni oshiradi deb hisoblagan va bu haqda "Pinokkio" misolida tushuntirgan. Iqtisodiy nazariyaning asosiy asarlaridan biri, bandlik va mehnat taqsimoti haqida muhim fikrlarni bergan^[1]

Adam Smitning "Xalqlar boyligi" (The Wealth of Nations) iqtisodiy nazariya sohasidagi asosiy asar bo'lib, unda u bandlik va mehnatni taqsimlash bo'yicha muhim g'oyalarni bayon qiladi. Smit mehnat ixtisoslashuvi mehnat va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlab, xalqlarning mahsuldorligi va boyligini oshirishga qanday hissa qo'shishini o'rganadi. "Xalqlar boyligining tabiati va sabablarini o'rganish" — shotlandiyalik iqtisodchi Adam Smitning 1776 yil 9 martda Shotlandiya ma'rifati davrida nashr etilgan asosiy asari. Kitob iqtisodiy nazariyaga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Klassik siyosiy iqtisodiyotning asosiy ishi hisoblanadi.

Birinchidan, ishchilarning malakasini oshirish muqarrar ravishda ular bajarishi mumkin bo'lgan ish hajmini oshiradi; va mehnat taqsimoti, har bir insonning faoliyatini har qanday oddiy operatsiyaga qisqartirish va bu operatsiyani hayotidagi yagona faoliyatga aylantirish, zarur ishchilarning malakasini sezilarli darajada oshiradi^[20]

Thomas Piketty jamiyatdagi tengsizlik va uning iqtisodiy ta'siri haqida chuqur tahlil qiladi, shuningdek, bandlik bilan bog'liq masalalarga ham to'xtaladi^[21]. Fukuyama G'arb kapitalizmi kommunizm va erkin bozor iqtisodiyoti o'rtasidagi ziddiyatda g'alaba qozongan deb taxmin qildi.^[22]

Jaxon banki yuzasidan olib borilgan tahlillar asosida ayollar bandligi va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni muhokama qiladi. Jahon banki yuzasidan tayyorlangan "Ayollar, ish va iqtisodiyot: gender tengligining makroiqtisodiy foydalarini" ("Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains from Gender Equity") ma'ruzasida ayollarning iqtisodiyotdagi ishtiroki oshishi qanday qilib katta makroiqtisodiy foyda keltirishi mumkinligi ko'rib chiqiladi. U iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanish uchun gender tengligining ahamiyatiga e'tibor qaratadi. "Ayollar uchun o'z daromadlarini topish va boshqarish uchun kengaytirilgan imkoniyatlar rivojlanayotgan mamlakatlarda, masalan, qizlarning ta'lim olish imkoniyatini oshirish orqali chuqur iqtisodiy rivojlanishga yordam berishi mumkin." oliy ta'lim qamrovida sezilarli o'sish kuzatildi. Shu bilan birga, 2017-2022 yillar davomida erkaklar o'rtasida oliy ma'lumot olish imkoniyati uch baravar ko'paydi - 29% gacha, ayollar orasida esa to'rt baravar - 27,4% gacha^[23]

O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksining normalarini yanada chuqur o'rganib, ijtimoiy hayotdagi aniq misollardan xulosa chiqargan holda Oila kodeksini takomillashtirish zarurati mavjudligiga e'tiborni kuchaytirish lozim. Buning sabablaridan biri Oila kodeksi normalarida oilaviy munosabatlar birlikda, ya'ni bitta oilaning huquqiy munosabatlardagi ishtiroki yechimini topgan, aynan bitta oilani tashkil etish va ularning o'zaro munosabatlari bilan bog'liq qoidalar, tartib taomillar yetarlicha ifodalangan. Albatta, bu holatni ijobiy deb hisoblaymiz. Ammo yuqorida qayd etilganidek, bir hovlida yoki tom ostida bir necha oilalar birgalikda yashayotgan, ayniqsa, qaynana,

²⁰ An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations by adam smith an electronic classics series publication. the wealth of nations. 2005. <https://www.e-rojastadabank.info/Wealth-Nations.pdf> . 13 bet

²¹ Capital in the Twenty-First Century" Technical appendix of the book « Capital in the 21st century » Thomas Piketty Harvard University Press - March 2014 <http://piketty.pse.ens.fr/capital> 21c. Thomas Piketty, Capital in the 21st Century (Cambridge: Harvard University Press, 2013)

²² Abbos, Tohir, "Xulosa", Islomofobiya va radikalizatsiya: yovuz tsikl (2019; onlayn nashr, Oksford Akademiyasi, 2020 yil 20-fevral), <https://doi.org/10.1093/oso/9780190083410.003.0014> , kirish sanasi 2024-yil 14-noyabr)

²³ Jaxon banki. O'zbekiston uchun mamlakat jinsini baholash. <https://www.vsemirnyibank.org/> sana 17 iyun 2024 yil

IQTISODIYOT

qaynота va boshqalar bilan umrguzaronlik qilgan bir necha oilalarning o'zaro munosabatlarini tartibga soluvchi aniq va tiniq qoidalarni ishlab chiqib, qonun hujjatlarida aks ettirishimiz kerak. Birgina misol, bir necha yillardan buyon farzandlari bilan turar joyisiz qolayotgan onalarga qay tarzda, qaysi qonun bilan turar joy ajratilishi lozim, degan savolga javob topa olmaymiz[2].

Fikrimizcha, Oila kodeksida keng ma'nodagi oila a'zolarining huquq va majburiyatlari aks etishi zarur. Qonun hujjatlarining yanada to'liq va bekam-u ko'st bo'lishi esa birga yashovchi oiladagilarning nafaqat turar joyga bo'lgan huquqlari, balki Konstitutsiyada belgilab qo'yilgan boshqa barcha huquqlarini himoya qilishni kafolatlaydi²⁴. Kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlash vazirligi tomonidan "Ayollar daftari"da turgan, ko'p bolali, himoya orderlari olgan va boshqa ijtimoiy yordamga muhtoj ayollarning bandligini ta'minlash uchun tashkil etilgan kurslar ayollarga o'z manfaatlariga mos keladigan kasblarni o'rganishga imkon beradi. Ushbu kurslar ularning bilim va ko'nikmalarini oshirish, so'ngra ish imkoniyatlarini yanada oshirish uchun mo'ljallangan. "Ishga marhamat" monomarkazida ayollarni kasbga o'qitish jarayonlari yo'lga qo'yilgan. "Ayollar daftari", ijtimoiy himoya reestriga kiritilgan ayollar uchun mamlakatda mavjud bo'sh ish o'rinlari munosabati bilan yaratilgan imtiyozlar va sharoitlar amalga oshirilmoqda.

Ayollarni band qilish uchun ularni turli seminarlarda ishtirok etishga jalb qilish kerak. Xususan, biznesni tezlashtirish dasturlarini tashkil etish va ayollar ijodi ko'rgazmalari o'tkazish vaqti keldi. To'g'ri, hozirda onlayn platformalar mavjud, ammo shaxsiy muloqotda ayollar ma'lum bir faoliyat turining sifati va xususiyatlarini o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi. Amalga oshirilayotgan dasturlar ishtirokchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bir qator yangi g'oyalarni beradi.

Ayollar o'quv kurslarda uslubiy tavsiyalar olib va keyinchalik murabbiylik mashg'ulotlari o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladi hamda o'z bizneslarini muvaffaqiyatli boshqarishi mumkin bo'ladi. Seminar-loyihalar hamkorlik va biznesni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar ochadigan ayol-tadbirkorlar o'rtasida bog'lanishni yaratishga yordam beradi.

XULOSA

Tahlildan xulosa qilish mumkinki, so'nggi 5 yil ichida martaba o'sishi va ayollarning mehnat bozorida ishtirok etishidagi ko'plab to'siqlar sezilarli darajada kamaydi. Ushbu jarayonning asosiy omili hukumatning jamiyat va iqtisodiyotda gender tengligiga erishish to'g'risidagi qarorlaridir. Biroq, o'zbek ayollari uchun erkaklarnikiga qaraganda martaba qilish ancha qiyin. Mamlakatimizda ayollarning jamiyatdagi ahamiyati va mavqeini mustahkamlash uchun davlat va tadbirkorlik tuzilmalarini ijtimoiy sheriklikka joriy etish mexanizmini kuchaytirish, shuningdek, biznesning roli ulushini asta-sekin oshirish zarur. Shunday qilib, byudjet tushumlarini davlat nazoratini kamaytirmasdan xususiy sektor tomonidan ish bilan ta'minlashni yo'lga qo'yish mumkin. Ayollarni ish bilan ta'minlashning ijtimoiy hayotni rivojlantirishga qo'shgan hisssasi sezilarli ijobiy natija beradi. Hozirgi sharoitda ayollarning mehnati oilaga zarar etkazmasligi uchun ancha qulay sharoitlar yaratilgan - bu raqamli iqtisodiyot, maishiy texnikaning turli xil ko'rinishlari bilan tasdiqlanishi mumkin. Oilaning barqaror rivojlanishi uchun ayolning ijtimoiy hayotda faol bo'lishi muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5325-sonli Farmoni. <http://lex.uz/docs/3546742>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ijtimoiy reabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, oilaviy-maishiy zo'rlik ishlatishning oldini olish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3827-sonli Qarori. <http://lex.uz/docs/3804821>
3. Stat.uz
4. <https://pm.gov.uz/oz>

²⁴ <https://lex.uz/docs/4494709>